

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА

ISSN 1857-7296

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

ГОДИНА 5

БРОЈ 5

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА**

ISSN 1857-7296

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2018**

ГОДИНА 5

БРОЈ 5

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП
МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА**

За издавачот:

проф. д-р Блажо Боев,
проф. м-р Антонијо Китановски

Главен и одговорен уредник:

проф. м-р Антонијо Китановски

Одговорни уредници и редакциски одбор:

проф. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
проф. м-р Валентина Велковска-Трајановска
проф. м-р Горанчо Ангелов
проф. д-р Владимир Јаневски
проф. д-р Илчо Јованов

Јазично уредување:

Лилјана Јовановска

Техничко уредување:

Славе Димитров
Благој Михов

Редакција и администрација:

Универзитет „Гоце Делчев” - Штип
Музичка академија
бул „Крсте Мисирков” 10-А
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија

СОДРЖИНА

Стефанија ЛЕШКОВА-ЗЕЛЕНКОВСКА, Валентина ВЕЛКОВСКА-ТРАЈАНОВСКА ИСТОРИЈАТОТ И РАЗВОЈНИОТ ПАТ НА ГУДАЧКИТЕ ИНСТРУМЕНТИ: ВИОЛОНЧЕЛО И КОНТРАБАС (2)	5
Тихомир ЈОВИЌ ПОЛИФОНИЈАТА ВО КОМПОЗИЦИЈАТА ДОЈДОВМЕ ЗА МЕШАН ХОР ОД ТОМИСЛАВ ЗОГРАФСКИ	11
Гоце ГАВРИЛОВСКИ УПОТРЕБА НА ФОЛКЛОРНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ И УМЕТНИЧКАТА ТРАНСПОЗИЦИЈА НА ФОЛКЛОРОТ ВО ВТОРИОТ СТАВ „ЛАМЕНТОЗО“ ОД СИМФОНИЈАТА БРОЈ 5, НА КОМПОЗИТОРОТ ТОМА ПРОШЕВ	17
Ивана ЈАНКОВ ДРАМАТУРГИЈА И НЕЈЗИНИОТ РАЗВОЈ НИЗ ОСОБЕНОСТИТЕ НА МУЗИЧКИТЕ И ВОНМУЗИЧКИТЕ ИЗРАЗНИ СРЕДСТВА ВО КОМПОЗИЦИЈАТА „МАКЕДОНСКО ОРО“ ЗА МЕШАН ХОР ОД КОМПОЗИТОРОТ ТОДОР СКАЛОВСКИ.....	27
Зоран НАСТОВ АСПЕКТИ НА ХАРМОНСКИОТ ЈАЗИК НА ПРВИОТ СТАВ ОД СУИТАТА БР. 2 ОД БАЛЕТОТ „ЛАБИН И ДОЈРАНА“ ОД КОМПОЗИТОРОТ ТРАЈКО ПРОКОПИЕВ	33
Александар ТРАЈКОВСКИ ПАВЛИНА АПОСТОЛОВА - ИНТЕРПРЕТАТОР НА 40 УЛОГИ НА МАКЕДОНСКАТА ОПЕРСКА СЦЕНА	39
Дуња ИВАНОВА КОНТЕКСТОТ КАКО ПРЕДУСЛОВ ЗА МУЗИЧКО ДОЖИВУВАЊЕ	47
Милица ШКАРИЌ и Елена ЕФРЕМОВА МУЗИЧКА ПИЈАНО ТЕРАПИЈА: СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ СО ПОЧЕТНИК ПО ПИЈАНО НА 9 - ГОДИШНА ВОЗРАСТ	53
Бисера ИВАНОВА ФОРМА, ОРНАМЕНТИКА, АРТИКУЛАЦИЈА И ДИНАМИКА КАЈ ИЗБРАНИ СОНАТИ ОД ДОМЕНИКО ЧИМАРОЗА	61
Петре ШТЕРЈОВ КОНЦЕРТ ЗА ПИЈАНО И ОРКЕСТАР БР. 2 ОП. 21 ВО ЕФ-МОЛ ОД ФРЕДЕРИК ШОПЕН	65
Петар ТРБОЈЕВИЌ МУЗИКАТА НА ФИЛИП ГЛАС, МИНИМАЛИЗМОТ И ТИРОЛСКИОТ КОНЦЕРТ ЗА ПИЈАНО И ОРКЕСТАР	71
Ивана МИЛОШЕВИЌ ВЛИЈАНИЕТО НА ПЕЕЊЕТО ВО ХОР ВРЗ КОГНИТИВНОТО И ЕМОЦИОНАЛНОТО СПОЗНАВАЊЕ НА ДЕЦАТА	75

Лидија ЈОРДАНОВА УЛОГАТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА ТЕОРИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНАТА ОРИЕНТАЦИЈА	81
Горанчо АНГЕЛОВ ФАРИЗ ХАЈРУЛА – ЗУРЛАЦИЈА И ИЗРАБОТУВАЧ НА „КАБА“ ЗУРЛИ ВО Р. МАКЕДОНИЈА	91
Владимир ЈАНЕВСКИ МАШКИ ОБРЕДНИ ПОВОРКИ ВО МАКЕДОНСКАТА ЕТНОКОРЕОЛОШКА КЛАСИФИКАЦИЈА	103
Стојанче КОСТОВ КРАТОК ОСВРТ НА ОРСКАТА ТРАДИЦИЈА ВО ЕТНИЧКИОТ ПРЕДЕЛ РАДОВИШКО ПОЛЕ	109
Христијан НИКОЛОВСКИ ИСТОРИСКИ АСПЕКТИ НА КИНЕТОГРАФИЈАТА ВО МАКЕДОНИЈА	115
Силвестер ПРОЛЕ ЕТНОКОРЕОЛОШКИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ОРАТА ВО РАДОВИШКОТО СЕЛО ГАБРЕВЦИ	121
Љупка СТЕФАНОВСКА 47 ГОДИНИ РЕПУБЛИЧКИ ФЕСТИВАЛ НА НАРОДНИ ИГРИ И ПЕСНИ „ИЛИНДЕНСКИ ДЕНОВИ“ – БИТОЛА (1971 – 2018)	125
Горан ВАСИЛЕСКИ ИВАНДЕНСКИТЕ ЖЕНСКИ ОБРЕДНИ ПОВОРКИ ВО ПРИЛЕПСКО-БИТОЛСКО ПОЛЕ И ЖЕЛЕЗНИК	131
Тијана ЈАНЕВСКА ОРОВОДНАТА ПЕЈАЧКА ТРАДИЦИЈА ВО ПРЕДЕЛОТ ДУРАЧКА РЕКА	139
Бојан ПЕТКОВСКИ ФИЛМУВАНА РЕКОНСТРУКЦИЈА НА ОБРЕДОТ ЛАЗАРКИ ОД ЕТНИЧКИОТ ПРЕДЕЛ ДОЛНИ ПОЛОГ	143
Дени СИНАДИНОВСКИ ВЕЛИГДЕНСКИТЕ ОБРЕДНИ ИГРИ ОД ЕТНИЧКИОТ ПРЕДЕЛ ПОРЕЧЕ И НИВНИТЕ ЕТНОКОРЕОЛОШКИ КАРАКТЕРИСТИКИ	149
Иво СОЛДАТОВИЌ ЖИВОТОТ И ДЕЛОТО НА ДРАГАН ЃАКОНОВСКИ-ШПАТО	155
Мирослав МИЛКОВСКИ МУЗИКАТА НА ЧИК КОРЕА	163

78.071.1(78)

781.6:[785.6:780.616.433(049.3)

МУЗИКАТА НА ФИЛИП ГЛАС, МИНИМАЛИЗМОТ И ТИРОЛСКИОТ КОНЦЕРТ ЗА ПИЈАНО И ОРКЕСТАРПетар ТРБОЈЕВИЌ¹¹Магистранд на студиската програма Пијано на Музичка академија, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

Апстракт: Филип Глас претставува основоположник на минимализмот во музиката во 1960-тите години кој се карактеризира со специфичната употреба на изразните средства во музиката, односно со поедноставувањето на истите. Меѓутоа, во средината на 70-тите Глас го менува стилот и начинот на композирање, оди кон покомлексни и оддалечени фрази и хармонии од стилот. Академската јавност, музиката од поновиот негов опус сè уште ја смета за минималистичка и сложена за интерпретација. За концертот за пијано и оркестар бр. 1 (Тирол концерт) постојат податоци дека е композиран по нарачка, гледајќи по автентичноста на ритмот и мелодијата, на основа на Тиролска фолклорна песна, но доколку би се слушнала музиката во филмот *The Truman show* (1998) каде првпат ја изложува главната тема која всушност се провлекува и во Концертот бр. 1, би ја сфатиле оригиналноста. Мелодијата е едноставна, се состои од повторувачки структурна и хармонската рамка, која во за основа има површни варијации преку мелодични и ритмички промени. Трансформацијата кохерентност во функционалната структура е неопходна компонента на хармоничната содржина на движењето. Концертот бр. 3 за пијано и оркестар, ги содржи сите музички изрази и карактеристики од целиот творечки опус и стилски периоди на композиторот, вклучувајќи го минимализмот како основа, но и нови композициски техники кои во претходните дела не се забележани.

Клучни зборови: Филип Глас, Тиролски концерт, минимализам.

1. Биографија

Роден е во 1937 година и пораснал во Балтимор. Студирал на Универзитетот во Чикаго, на Џулијард школа и во Аспен со Дариус Милхо. Откако се појавило незадоволство од композиторскиот опус и она што го створил за современата музика, се сели во Европа, каде што студирал со легендарниот педагог Надја Буленгер (кој исто така ги учил Арон Копланд, Вирџил Томсон и Квинси Џонс) и соработувал со виртуозот и композитор Рави Шанкар. Тој се вратил во Њујорк во 1967 година и го формирал Ансамблот *Филип Глас*, составен од седум музичари кои свиреле на пијано, синтисајзер и разновидни штици, како и употребата на миксета.

Филип Глас проучувал флејта како момче и се запишал на 15-годишна возраст на Универзитетот во Чикаго, каде студирал математика и филозофија и дипломирал во 1956 година. Неговиот интерес за атонална музика го натерал да студира композиција на Џулијард школата за музика (MS, 1962) во Њујорк, а потоа во Париз за да студира под менторство на Надија Буланже. Неговото пријателство со индискиот ситарист Рави Шанкар има големо влијание врз стилот на Филип Глас. Тој почнал да создава ансамблиска музика во монотон и повторлив стил. Овие дела се состоеле од серија синкопирани ритмови генијално договорени или проширени во рамките на стабилна дијатонска структура.

1.1. Минимализам и творештво

Новиот музички стил што Глас го развива, е наречен „минимализам“. Глас никогаш не го сакал терминот и да зборува за себе како композитор на „музика со повторувачки структури“. Голем дел од неговата рана работа се темели на проширените, повторно кратки, елегантни мелодични фрагменти кои се појавуваат во и надвор од слушната таписерија. Во изминатите 25 години, Филип Глас напишал повеќе од дваесет опери, десет симфонии, пијано концерти и концерти за виолина, дела за пијано, тампани и саксофони, оркестарска музика, музика за филмови и низа квартети. Тој соработувал со Пол Симон, Линда Ронаштат, Јо-Јо Ма и Дорис Лесинг и многу други.

Операта – „Ајнштајн на плажа“, „Сатјаграха“, „Ахнатен“ и „Патувањето“, и многу други – играат низ водечките светски оперски куќи. Глас има напишано музика за експериментален театар и за филмови номинирани за Оскар, како што се „The Hours“ и „Kundun“ на Мартин Скорсезе и „Kooyaanisqatsi“, неговиот почетен филмски пејзаж со Годфри

Реџо и Ансамблот *Филип Глас*. Неговите дружба, лични и професионални, со водечки рок, поп и светски музички изведувачи датираат од 1960-тите, вклучувајќи го и почетокот на неговата соработка со уметникот Роберт Вилсон. Всушност, Глас е првиот композитор кој ги освои повеќегенерациската публика во оперската куќа, концертната сала, светот на танцот, во филмот и во популарната музика – истовремено.

Филип Глас претставува основоположник на минимализмот во музиката во 1960-тите години кој се карактеризира со специфичната употреба на изразните средства во музиката, односно со поедноставувањето на истите. Меѓутоа, во средината на 70-тите Глас го менува стилот и начинот на komponирање, оди кон покомплесни и оддалечени фрази и хармонии од стилот. Академската јавност, музиката од поновиот опус на Филип Глас сè уште ја смета за минималистичка и сложена за интерпретација.

Филип Глас е најпознат по својата улога во воспоставувањето на минималистичкото музичко движење во 1960-тите години, заедно со американските композитори Ла Монт Јанг, Тери Рајли и Стив Рајх, кој го дефинираат како движење, првенствено во поствоена Америка, кон уметничко-визуелни, музички, книжевни, со што е можно помалку ресурси, и уметност која избегнува изобилство на композиторски детали, богатство и сложеност на текстурата. Соодветно на тоа, овие композитори се пионери на нов композициски јазик во кој хармонските, мелодичните и ритмичките елементи се сведени на минимум и во кои се користат процесите на доминирање на тематскиот материјал. Во доцните 1960-ти Глас развил уникатен, минималистички стил, како што се гледа во композициите како *Two Pages* (1968) и *Music in Fifths* (1969). Карактеристиките на овие дела се нивните пулсирачки ритми, екстензивни повторувања, повторувачки кварта и формална структура.

Во средината на 1970-тите Филип Глас, бил подложен на епохална промена од минималистичкиот стил со кој се прославил. *The Page* (1997b: 5) пишува дека композиторот всушност ја мрази минималистичката етикета што етолку често се применуваат кон него. Во 1980 година, Глас изјави: „*I think that word should just be stamped out! To call it 'minimal' is just a mistake*“ (1997a:50). Соодветно на тоа, авторот на биографијата на Глас на неговата официјална веб-страница објавува дека во последните неколку децении „нема ништо Минималистичко во неговиот стил“ (Филип Глас: Биографија, 2015). Потер (2000), Стрикленд (1993) и Шварц (1996) се согласуваат дека чисто минималистичкото пишување на Глас завршило во 1970-тите и ги заклучија нивните дискусии за минимализмот околу ова време. Стрикленд (1993: 253) верува дека композиторот усвоил кумулативен, прогресивен и хармонско комплексен стил по неговиот минималистички период. Композициите што следуваат, се карактеризираат со мелодичен акцент, разновидност, богатство и хармонично движење (Смит, 2007).

Иако поминаа четири децении од научното откажување од овој термин, Филип Глас често се смета за минималистички композитор. Во преглед на БиБиСи на операта на Глас, „Чекајќи на варварите“ (2005) авторот пишува: - „Неговата музика ги содржи сите карактеристики на минималистичкиот стил што го направиле познат“ (Филип Глас Опера ..., 2005). Многу неодамнешни публикации на музиката од 20-тиот век се ограничија на дискусија за Филип Глас, како минималистичка. З З Рос (2007) и Whittall (2003), на пример, се две од бројните такви публикации.

Стилските етикети како што се пост-минималистички, нео-романтични, нео-тонски и неокласични се дадени на неодамнешниот составен јазик на композиторот. Сепак, сè уште нема консензус во научното пишување за онтологијата, обемот или специфичните карактеристики на овие етикети. Бернард (2003: 130) тврди дека таквите термини се ограничени и недоволни, и верува дека соодветен термин допрва треба да биде измислен. Не се изненадувачки, контрадикторните изјави за стилска природа и минималистички опсег на неодамнешниот композиторски јазик на Глас.

Постојат неколку публикации за композициите на Глас од неговиот минималистички период и особено неговата оперска трилогија. Меѓутоа, академската јавност за неговите понови композиции, а особено неговите симфониски дела, се строго ограничени.

Постојат музички, а посебно аналитички проучувања на поновиот композиторски опус на Глас. Шварц (1996: 108) пишува: - „*Филип Глас е повеќе од само композитор. До 1990-*

тите, тој го достигна завидниот статус на масовниот културен феномен. Ниту еден жив композитор не продал повеќе снимки и не се стекнал со такво признание“.

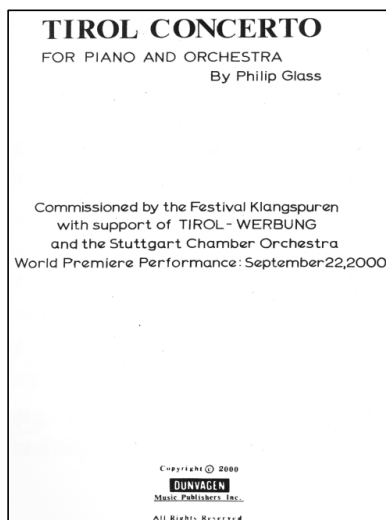
2. Тирол концерт за пијано и оркестар

За концертот за пијано и оркестар бр. 1 (Тирол концерт) постојат податоци дека е компониран по нарачка, гледајќи по автентичноста на ритамот и мелодијата, на основа на Тиролска фолклорна песна, но доколку би се слушнала музиката во филмот „The Truman show“ (1998) каде првпат ја изложува главната тема која всушност се провлекува и во Концертот бр. 1, би ја сфатиле оригиналноста, иако бил напишан по нарачка. Музички, мелодијата е едноставна, се состои од повторувачки структурна и хармонска рамка, која за основа има површни варијации преку мелодични и ритмички промени. Трансформациската кохерентност во функционалната структура е неопходна компонента на хармоничната содржина на движењето. Концертот бр. 3 за пијано и оркестар ги содржи сите музички изрази и карактеристики од целиот творечки опус и стилски периоди на композиторот, вклучувајќи го минимализмот како основа, но и нови композициски техники кои во претходните дела не се забележани.

Тирол концертот на Филип Глас е издаден во 2000-та година од страна на Дунваген музички публикации и е првиот од двата концерти за пијано. Концертот се состои од три става, со конвенционално брзо-бавно-брзо темпо. Изведбата на Тиролскиот концерт трае максимум триесет минути, каде најдоминантен е вториот став кој е околу седумнаесет минути. Концертот е оркестриран за соло пијано и жичен оркестар составен од први и втори виолини, виола, чело и контрабас.

Зборот „Тирол“ употребен во насловот на концертот, означува место во Австрија, трета по големина провинција во центарот Инсбрук. Тирол, лежи во срцето на Алпите, кое е мошне популарен скијачки центар и познат по природните чуда и убавини.

Концертот „Тирол“ е компониран по нарачка на Фестивалот Клангспурен (Festival Klangspuren), како и со помош од туристичкиот одбор на Тирол (Tirol Werbung), како и од Штутгартскиот камерен оркестар (Stuttgart Chamber Orchestra) (Glass, 2000:i)

Слика 1

Во разговор со Мајкок (2002:118), Филип Глас вели дека Туристичкиот одбор на Тирол имал идеја дека ако луѓето знаат нешто повеќе за областа Тирол, повеќето од нив ќе го посетат метото. Централниот услов на комисијата бил, всушност Филип Глас да напише концерт со тиролски карактер (Лепушиц, 2002). Со цел да ги исполни барањата на комисијата, Глас го посетил Тирол и го истражил звукот, како и историските документи за тиролската

народна музика, по посетата и истражувањата од страна на композиторот, користени се тиролски народни музички материјали директно во концертот, пишува Лепушиц. Уште еден услов на комисијата бил Денис Расел Дејвис да може да го диригира концертот за пијано (Guégin, 2011). Дејвис, кој свирел и диригирал музика на Глас од 1980-тите години, бил главен диригент на Штутгартскиот камерен оркестар. Тој бил вклучен и во концептуалните дискусии за комисијата и одиграл важна улога во композицискиот процес (Дејвис, 2004).

Тиролскиот концерт, ја имал својата светска премиера на Фестивалот Клангеспурен во Јенбах, Австрија на 22 септември 2000 година, под диригентство на Дејвис во изведба на Штутгартскиот камерен оркестар (Guégin, 2011). Во 2003 Дејвис и Камерниот оркестар Штутгарт интензивно патувале со концертот (ibid.). Дејвис (2004) пишува дека тие имале „безбројни настани пред широко разновидна публика, како во Европа, така и во Северна Америка“. Нивната американска турнеја со околу дваесетина концерти, се одвивала на престижни локации како Карнеги Хол и Музејот на Митрополитот (Гросер Erfolg ..., 2003).

TIROL CONCERTO
FOR PIANO AND ORCHESTRA
By Philip Glass
Movement I

1. 2008

Piano

2. 2008

3. 2008

4. 2008

Слика 2

Користена литература:

1. 1999 Golden Globe Award Winners. 1999. Available: http://www.goldenglobes.com/golden_globe_winners/1999 [2014 November, 11];
2. Bernard, J.W. (1993). The minimalist aesthetic in the plastic arts and in music Perspectives of New Music. 31(1): 86-132;
3. Bernard, J.W. (2003). Minimalism, postminimalism, and the resurgence of tonality in recent American music. American Music. 21(1): 112-133;
4. Mertens, W. (1983). American minimal music: La Monte Young, Terry Riley, Steve Reich, Philip Glass. London: Kahn & Averill;
5. W.H. Delport. (2015). University of Cape Town, Philip Glass's Tirol Concerto for piano and orchestra (2000): a compositional analysis of the Second Movement; <https://www.britannica.com/biography/Philip-Glass>;